

POWOŁYWANIE RADY MINISTRÓW. ODPOWIEDZIALNOŚĆ RADY MINISTRÓW I JEJ CZŁONKÓW

mgr Kinga Drewniowska

RADA GABINETOWA

Art. 141 Konstytucji RP

1. W sprawach szczególnej wagi Prezydent Rzeczypospolitej może zwołać **Radę Gabinetową**. Radę Gabinetową tworzy Rada Ministrów obradująca pod przewodnictwem Prezydenta Rzeczypospolitej.
2. **Radzie Gabinetowej nie przysługują kompetencje Rady Ministrów.**

- zwoływanie Rady Gabinetowej zastrzeżono w Konstytucji RP do wyłącznej decyzji Prezydenta RP, jako **uprawnienie o charakterze prerogatywnym**, zatem żaden inny podmiot, poza głową państwa, nie może zwołać posiedzenia tego konstytucyjnego organu
- „sprawy szczególnej wagi” = zwrot niedookreślony
- w piśmiennictwie przyjmuje się, że ze stwierdzenia „sprawy szczególnej wagi” wynika jedynie nakaz, aby na posiedzeniu Rady Gabinetowej nie omawiano spraw błahych, niemających istotnego znaczenia dla funkcjonowania państwa
- Rada Gabinetowa, jako jedno z forum kształtowania polityki państwa (dualizm władzy wykonawczej)

RADA GABINETOWA

- porządek obrad Rady Gabinetowej może zawierać wszystkie sprawy, które związane są z polityką wewnętrzną i zagraniczną państwa, a więc odnoszące się do całokształtu uprawnień władzy wykonawczej, zarówno tych wykonywanych przez Radę Ministrów, jak również zastrzeżonych dla Prezydenta RP
- Konstytucja RP nie określiła kompetencji Rady Gabinetowej w sposób pozytywny (brakuje zatem precyzyjnej regulacji, czym miałyby zajmować się Rada Ministrów obradująca pod przewodnictwem Prezydenta RP); z drugiej strony ustawa zasadnicza zawiera jedno wyłączenie przedmiotowe – Radzie Gabinetowej nie przysługują kompetencje Rady Ministrów
- w literaturze przedmiotu zwraca się uwagę na brak regulacji formalnej i instytucjonalnej obradowania Rady Gabinetowej

POWOŁYWANIE RADY MINISTRÓW

Art. 154 Konstytucji RP

1. Prezydent Rzeczypospolitej **desygnuje** Prezesa Rady Ministrów, który proponuje skład Rady Ministrów. Prezydent Rzeczypospolitej **powołuje** Prezesa Rady Ministrów wraz z pozostałymi członkami Rady Ministrów w ciągu **14 dni** od dnia pierwszego posiedzenia Sejmu lub przyjęcia dymisji poprzedniej Rady Ministrów i odbiera przysięgę od członków nowo powołanej Rady Ministrów.
2. Prezes Rady Ministrów, w ciągu **14 dni** od dnia powołania przez Prezydenta Rzeczypospolitej, przedstawia Sejmowi program działania Rady Ministrów z wnioskiem o udzielenie jej wotum zaufania. Wotum zaufania Sejm uchwała **bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów**.
3. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie ust. 1 lub nieudzielenia jej wotum zaufania w trybie ust. 2 Sejm w ciągu 14 dni od upływu terminów określonych w ust. 1 lub ust. 2 wybiera Prezesa Rady Ministrów oraz proponowanych przez niego członków Rady Ministrów **bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów**. Prezydent Rzeczypospolitej **powołuje** tak wybraną Radę Ministrów i odbiera przysięgę od jej członków.

POWOŁYWANIE RADY MINISTRÓW

tzw. rezerwowy tryb powołania Rady Ministrów

Art. 155 Konstytucji RP

1. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie art. 154 ust. 3 Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu **14 dni powołuje** Prezesa Rady Ministrów i na jego wniosek pozostałych członków Rady Ministrów oraz odbiera od nich przysięgę. Sejm w ciągu **14 dni** od dnia powołania Rady Ministrów przez Prezydenta Rzeczypospolitej udziela jej wotum zaufania **większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów**.
2. W razie nieudzielenia Radzie Ministrów wotum zaufania w trybie określonym w ust. 1, **Prezydent Rzeczypospolitej skracca kadencję Sejmu i zarządza wybory**.

Proces powołania Rady Ministrów przebiega w kilku etapach i jest ukształtowany w taki sposób, aby jedynie niepowodzenie poprzedniego etapu powodowało przejście do następnego. Istotą tej procedury jest doprowadzenie do powołania Rady Ministrów cieszącej się wyraźnie zdefiniowanym poparciem Sejmu

POWOŁYWANIE RADY MINISTRÓW

- **I ETAP: desygnowanie premiera przez Prezydenta RP, powołanie Rady Ministrów przez Prezydenta RP, uzyskanie przez Radę Ministrów wotum zaufania**
 - desygnowanie nowego premiera jest dokonywane przez Prezydenta RP i powinno nastąpić po przyjęciu dymisji dawnej Rady Ministrów
 - brak terminu, w którym desygnowanie musi zostać dokonane, ale następny etap formowania nowego rządu, tj. powołanie nowej Rady Ministrów musi nastąpić w terminie 14 dni od dnia pierwszego posiedzenia Sejmu nowej kadencji lub przyjęcia dymisji poprzedniej Rady Ministrów
 - desygnowanie premiera nie powoduje skutków prawnych dla urzędującej Rady Ministrów, a jedynym zadaniem desygnowanego premiera jest skompletowanie składu nowego gabinetu
 - następnie premier przedstawia Prezydentowi RP skład nowej Rady Ministrów (jest to wyłączne uprawnienie premiera, a Prezydentowi pozostawiony jest wyłącznie wybór między powołaniem proponowanego rządu lub odmową jego powołania; Prezydent nie może powołać rządu w innym składzie)
 - powołanie nowej Rady Ministrów, a następnie przyjęcie od niej przysięgi oznacza kres istnienia dawnego rządu (nowa Rada Ministrów jest w pełni zdolna do działania, choć koniec pierwszego etapu procedury powołania nowego rządu wymaga jeszcze uzyskania wotum zaufania)
 - ostatnim elementem pierwszego etapu powoływania Rady Ministrów jest przedstawienie przez premiera programu działania rządu (tzw. *expose*) wraz z wnioskiem o udzielenie wotum zaufania (**bezwzględna większość głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów**)

POWOŁYWANIE RADY MINISTRÓW

- **II ETAP: wybór Prezesa Rady Ministrów oraz proponowanych przez niego członków Rady Ministrów przez Sejm, powołanie Rady Ministrów przez Prezydenta i odebranie przysięgi od członków Rady Ministrów**
 - postępowanie sejmowe w tym etapie obejmuje dwa stadia – w pierwszym dochodzi do wyboru premiera, natomiast drugie stadium polega na tym, że wybrany premier przedstawia Sejmowi na posiedzeniu program działania oraz skład nowego rządu
 - następnie przeprowadza się w Sejmie głosowanie i jeżeli wybór nastąpi **bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów**, Radę Ministrów uznaje się za wybraną (Sejm nie ma możliwości głosowania selektywnego, tzn. dokonania wyboru rządu z wyłączeniem jednego lub więcej kandydatów na ministrów)
 - Marszałek Sejmu niezwłocznie przekazuje uchwałę o wyborze rządu Prezydentowi RP, który powołuje tak wybraną Radę Ministrów i odbiera przysięgę od jej członków (powołanie rządu i odebranie przysięgi jest konstytucyjnym obowiązkiem Prezydenta RP)

POWOŁYWANIE RADY MINISTRÓW

- **III ETAP: powołanie Prezesa Rady Ministrów oraz pozostałych członków rządu przez Prezydenta RP, uzyskanie przez Radę Ministrów wotum zaufania**
 - procedura analogiczna do postępowania z art. 154 ust. 1 Konstytucji RP
 - zasadniczą rolę znowu odgrywa Prezydent, który powołuje Prezesa Rady Ministrów i na jego wniosek pozostałych członków Rady Ministrów, odbierając od nich przysięgę
 - następnie następuje głosowanie w sprawie udzielenia rządowi wotum zaufania - uchwała Sejmu zostaje podjęta **większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów**
 - jeżeli rząd uzyska wotum zaufania to postępowanie nad jego tworzeniem uważa się za zakończone
 - **w razie nieudzielenia Radzie Ministrów wotum zaufania Prezydent RP skraca kadencję Sejmu i zarządza wybory (obligatoryjnie!)**

ODPOWIEDZIALNOŚĆ RADY MINISTRÓW I JEJ CZŁONKÓW

**ODPOWIEDZIALNOŚĆ
POLITYCZNA**

**ODPOWIEDZIALNOŚĆ
KONSTYTUCYJNA**

**ODPOWIEDZIALNOŚĆ
KARNA**

ODPOWIEDZIALNOŚĆ RADY MINISTRÓW I JEJ CZŁONKÓW

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KONSTITUCYJNA → członkowie Rady Ministrów odpowiadają przed **Trybunałem Stanu** za naruszenie Konstytucji RP lub ustaw, bądź popełnienie przestępstwa w związku z zajmowanym stanowiskiem.

Art. 156 Konstytucji RP

1. Członkowie Rady Ministrów ponoszą odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu za naruszenie Konstytucji lub ustaw, a także przestępstwa popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem.
2. Uchwałę o pociągnięciu członka Rady Ministrów do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu Sejm podejmuje na **wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej lub co najmniej 115 posłów większością 3/5 ustawowej liczby posłów.**

ODPOWIEDZIALNOŚĆ RADY MINISTRÓW I JEJ CZŁONKÓW

ODPOWIEDZIALNOŚĆ POLITYCZNA (PARLAMENTARNA) → odpowiedzialność poszczególnych członków rządu lub całego gabinetu przed Sejmem w związku ze sprawowaniem funkcji. Istotą odpowiedzialności politycznej jest jej uzależnienie od politycznego uznania Sejmu – może być zastosowana z każdego powodu i w każdym czasie, jeżeli w Sejmie ukształtuje się większość zdolna do podjęcia stosownej uchwały.

Odpowiedzialność polityczna może przybierać formę **odpowiedzialności solidarnej**, gdy odnosi się do całej Rady Ministrów, bądź **odpowiedzialności indywidualnej**, jeśli odnosi się do poszczególnych jej członków.

Art. 157 Konstytucji RP

1. Członkowie Rady Ministrów ponoszą **przed Sejmem solidarną odpowiedzialność** za działalność Rady Ministrów.
2. Członkowie Rady Ministrów ponoszą **przed Sejmem również odpowiedzialność indywidualną** za sprawy należące do ich kompetencji lub powierzone im przez Prezesa Rady Ministrów.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ RADY MINISTRÓW I JEJ CZŁONKÓW

Art. 158 Konstytucji RP

1. Sejm wyraża Radzie Ministrów wotum nieufności **większością ustawowej liczby posłów** na wniosek zgłoszony przez **co najmniej 46 posłów** i wskazujący imiennie kandydata na Prezesa Rady Ministrów. Jeżeli uchwała została przyjęta przez Sejm, Prezydent Rzeczypospolitej przyjmuje dymisję Rady Ministrów i powołuje wybranego przez Sejm nowego Prezesa Rady Ministrów, a na jego wniosek pozostałych członków Rady Ministrów oraz odbiera od nich przysięgę.
2. Wniosek o podjęcie uchwały, o której mowa w ust. 1, może być poddany pod głosowanie **nie wcześniej niż po upływie 7 dni od dnia jego zgłoszenia**. Powtórny wniosek może być zgłoszony **nie wcześniej niż po upływie 3 miesięcy od dnia zgłoszenia poprzedniego wniosku**. Powtórny wniosek może być zgłoszony **przed upływem 3 miesięcy, jeżeli wystąpi z nim co najmniej 115 posłów**.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ RADY MINISTRÓW I JEJ CZŁONKÓW

Art. 159 Konstytucji RP

1. Sejm może wyrazić ministrowi wotum nieufności. Wniosek o wyrażenie wotum nieufności może być zgłoszony przez **co najmniej 69 posłów**. Przepis art. 158 ust. 2 stosuje się odpowiednio.
2. Prezydent Rzeczypospolitej odwołuje ministra, któremu Sejm wyraził wotum nieufności **większością głosów ustawowej liczby posłów**.

Art. 160 Konstytucji RP

Prezes Rady Ministrów może zwrócić się do Sejmu o wyrażenie Radzie Ministrów wotum zaufania. Udzielenie wotum zaufania Radzie Ministrów następuje **większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów**.

DYMISJA RADY MINISTRÓW

DYMISJA RADY MINISTRÓW – oświadczenie Prezesa Rady Ministrów, dokonane w imieniu rządu, stwierdzające wolę zakończenia urzędowania, otwierające jednocześnie procedurę tworzenia nowego rządu.

Prezes Rady Ministrów ma obowiązek złożenia dymisji rządu w następujących przypadkach (art. 162 Konstytucji RP!):

- 1. ukonstytuowania się nowego Sejmu po wyborach** (dymisja składana jest na pierwszym posiedzeniu nowo wybranego Sejmu – art. 162 ust. 1 Konstytucji RP);
- 2. nieuchwalenia przez Sejm wotum zaufania dla Rady Ministrów;**
- 3. wyrażenia Radzie Ministrów wotum nieufności przez Sejm** (oznacza to pociągnięcie rządu do odpowiedzialności parlamentarnej; może ono dojść do skutku tylko w szczególnej procedurze **konstruktywnego wotum nieufności**);
- 4. złożenia rezygnacji przez Prezesa Rady Ministrów** (premier może w każdym czasie złożyć rezygnację; Prezydent RP może odmówić przyjęcia dymisji złożonej w tym trybie przez premiera)

Złożenie dymisji i jej przyjęcie przez Prezydenta RP nie kładzie natychmiastowego kresu istnieniu i funkcjonowaniu dotychczasowej Rady Ministrów. Prezydent jest obowiązany do powierzenia Radzie Ministrów dalszego sprawowania obowiązków do czasu powołania nowej Rady Ministrów (art. 162 ust. 3 Konstytucji RP)

Opracowano na podstawie:

- B. Banaszak, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2012
- L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2018
- M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, Warszawa 2016
- M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom II. Komentarz do art. 87-243*, Warszawa 2016
- M. Granat, Z. Zubik (red.), *Prawo konstytucyjne. Kazusy i ćwiczenia*, Warszawa 2012